

Якуніна К.І.

*кандидат історичних наук, старший викладач,
Національний університет «Острозька академія»*

ЗАГОСТРЕННЯ ЕТНОРЕЛІГІЙНОЇ СИТУАЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ

Україна за часів незалежності стала поліконфесійною державою, яка орієнтується на принципи свободи совісті та свободи віросповідання. Проте суспільно-політична ситуація в Україні, сформована подіями Революції Гідності, російсько-українського конфлікту, пандемії COVID-19 тощо стала викликом для релігійного середовища країни. Більше того, поліконфесійність та мультирелігійність невід'ємні риси соціального буття сучасної України. За таких умов індивідуальна та колективна релігійні ідентичності піддаються постійним впливам, що їх посилюють або ж послаблюють. Більше того, міжконфесійні та міжцерковні конфлікти, які посилюються нестабільною соціально-політичною ситуацією в сучасній Україні, лише поглиблюють трансформаційні процеси у релігійному середовищі.

За таких умов проблема релігійної ідентичності набуває все більшої актуальності у вітчизняному дискурсі у зв'язку із трансформацією етно та політичних настроїв населення сучасної України. Поєднання релігійного, політичного та етнічного чинників лише ускладнює процес формування та збереження цілісної ідентифікаційної моделі на рівні держави, регіону, конфесії, деномінації. Посилює зазначені тенденції ще й наявність традиціоналістичних, консервативних, націоналістичних, фундаменталістських елементів в релігійній традиції релігійних організацій на теренах України.

Дослідженню етнорелігійної ситуації в Україні (в її історичній ретроспективі та сучасності), її трансформації, чинників впливу та умовам погіршення присвячена значна кількість публікацій. Доцільно відзначити роботи Л. Филипович у співпраці із О. Горкушою і В. Титаренко [1; 6], в яких порушується питання міжконфесійних та державно-конфесійних відносин у сучасній суспільно-політичній ситуації в Україні. Важливою працею, зорієнтованою на висвітлення релігійної складової суспільно-політичного конфлікту кінця 2013–2017 рр., є дисертаційне дослідження Т. Калениченко [3]. Аналізу релігійних конфліктів, їх сутності, причин та динаміці присвячені публікації М. Палінчака та М. Халімана [5; 7]. Роль релігійного фактора у безпековій політиці держави розглянув своїй статті В. Масовець [4]. Після 2019 р. закордонні дослідники активно зацікавились

темою канонічної традиції українського православ'я та конфлікту в православному середовищі, що виник к результати прийняття Томосу ПЦУ. Цій темі, наприклад була присвячена публікація К. Алдер, П. Какара та Л. Міней [8]. Водночас немає спеціальних розвідок ступеня та глибини зміни релігійної та національної ідентичності в умовах суспільно-політичних трансформацій в Україні, причин загострення етнорелігійної ситуації.

Таким чином, головна проблема дослідження зумовлена поліконфесійністю та мультирелігійністю соціального буття сучасної України, що загострюється нестабільною соціально-політичної ситуації в сучасній Україні, пов'язаною з російсько-українським конфліктом, нестабільною внутрішньополітичною ситуацією в Україні, пандемією COVID-19 у світі. Більше того, міжцерковні конфлікти в православному середовищі поглибились після отримання Православною Церквою України Томосу про автокефалію. Згідно із статистичними даними на 01.01.2021 р. в Україні налічується 37049 релігійних громад 55 віросповідних напрямів [2], а також, згідно з переписом 2001 р., – більше 18 етнічних груп. Зазначені соціально-політичні трансформації вплинули не лише на кількісне, а й якісне становище окремих етносів та релігійних організацій. А поєднання релігійного, політичного та етнічного чинників лише ускладнює процес формування та збереження цілісної ідентифікаційної моделі на рівні держави, регіону, конфесії, деномінації.

Список використаних джерел:

1. Горкуша О., Филипович Л. Міжконфесійний діалог в сучасній Україні: доцільність та ефективність його здійснення в умовах війни. *Українське релігієзнавство*. 2018. № 85. С. 4–16.
2. Звіт про мережу релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2021 року. URL: <https://dessa.gov.ua/statistics-2020/>
3. Калениченко Т.А. Релігійна складова суспільно-політичного конфлікту кінця 2013–2017 рр. в Україні : дис. канд. філос. наук : 09.00.11 – релігієзнавство. Київ, 2018. 210 с.
4. Масовець В.П. Особливості функціонування механізмів забезпечення релігійної безпеки України в умовах гібридної війни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 14. С. 111–115.
5. Палінчак М.М. Релігійні конфлікти в сучасній Україні // *SJS*. 2020. Випуск 4. С. 11–17.
6. Титаренко В., Филипович Л. Проблемні аспекти міжконфесійних та державно-конфесійних відносин у сучасній суспільно-політичній ситуації в Україні. *Релігійна свобода*. 2020. № 24. С. 55–64.
7. Халіман М.А. Релігійні конфлікти: світоглядний аспект. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2016. Вип. 10. С. 161–163.
8. Ukraine: The Religious Dimension of the Conflict / By Cora Alder, Palwasha Kakar, Leslie Minney // *CSS Analyses in Security Policy*. No. 259, March 2020. URL: <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse259-EN.pdf>